

УДК 547.857.4/54.057

СИНТЕЗ, ФІЗИКО-ХІМІЧНІ ВЛАСТИВОСТІ І ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МІЖ БУДОВОЮ ТА ГОСТРОЮ ТОКСИЧНІСТЮ ДЕЯКИХ 3-МЕТИЛ-8-R-3,7-ДИГІДРО-1Н-ПУРИН-2,6-ДІОНІВ

Б.О. Прийменко, доктор фармацевтичних наук, професор кафедри органічної та біоорганічної хімії Запорізького державного медичного університету

Д.А. Васильєв, кандидат фармацевтичних наук, асистент кафедри біологічної хімії Запорізького державного медичного університету

А.О. Прийменко, кандидат фармацевтичних наук, ООО «Компанія», «Кордіс»

М.С. Казунін, кандидат фармацевтичних наук, старший викладач кафедри органічної та біоорганічної хімії Запорізького державного медичного університету

В.В. Руденко, доктор фармацевтичних наук, доцент, професор кафедри військової фармації Української військово-медичної академії

Є.С. Пругло, кандидат фармацевтичних наук, старший викладач кафедри клінічної фармації, фармакотерапії та УЄФ, ФПО Запорізького державного медичного університету

Резюме. Синтезовані деякі іліденопохідні 3-метил-2,6-діоксо-2,3,6,7-тетрагідро-1Н-пурин-8-карбальдегіду, а також проведено ІЧ-, ПМР-спектроскопічне та мас-спектрометричне вивчення одержаних сполук. Встановлено взаємозв'язок між будовою та гострою токсичністю 3-метил-8-R-3,7-дигідро-1Н-пурин-2,6-діонів.

Ключові слова: синтез, похідні пуридиніону-2,6, гостра токсичність, ІЧ-, ПМР-спектроскопія, мас-спектрометрія.

Вступ. Сучасний етап науково-технічного прогресу фармацевтичної науки пов'язаний з розвитком цілеспрямованого синтезу біологічно активних сполук і створенням на їх основі нових високоефективних лікарських засобів. При цьому важливу роль відіграє встановлення закономірностей між будовою, гострою токсичністю та їх фармакологічною активністю.

Інтенсивний пошук біологічно активних речовин проводиться у ряді пуридиніону-2,6, що відбито у роботах вітчизняних [1-10] та зарубіжних вчених [11-19].

Займаючись пошуком фармакологічно активних сполук на основі пуридиніону-2,6, нами останнім часом синтезовано достатньо велику кількість нових речовин, для більшості з яких встановлено показник гострої токсичності, а також досліджено протизапальну, діуретичну, анагетичну, антиоксидантну, нейротропну та деякі інші види фармакологічної дії [3; 5; 6; 10-14; 23]. Слід зазначити, що похідні пуридиніону-2,6 є

нетоксичними або малотоксичними речовинами, а при дослідженні їх біологічної дії, у першу чергу, враховано показник LD_{50} , тобто всі речовини вводились піддослідним тваринам у дозі 1/10 від напівлетальної дози.

Мета роботи: узагальнення отриманих результатів ІЧ-, ПМР-спектроскопії, мас-спектрометрії та встановлення взаємозв'язків між параметрами будови, гострої токсичності та показниками досліджуваних видів фармакологічної активності деяких 3-метил-8-R-3,7-дигідро-1Н-пурин-2,6-діонів (II-XII).

Матеріали та методи дослідження. Об'єктом дослідження є 3-метил-2,6-діоксо-2,3,6,7-тетрагідро-1Н-пурин-8-карбальдегід (I), який одержано за методом [23]. Реакцією останнього з N-нуклеофілами отримані відповідні сполуки (II-XII, рис. 1). Методом В.Б. Прозоровського [20] вивчена гостра токсичність похідних пуридиніону-2,6 (II-XII).

Хімічні назви сполук наведено згідно номенклатури IUPAC (1979 рік) і рекомендацій

IUPAC (1993 рік). Вивчення фізико-хімічних властивостей сполук II-XII проведено згідно з методами, які наведені у Державній Фармакопеї України (ДФУ, вид. 1). Температуру плавлення визначали капілярним способом (2.2.14) на приладі ПТП (М).

Інфрачервоні спектри ($4000-400\text{ см}^{-1}$) були зняті на спектрофотометрі Bruker ALPHA FT-IR. Використовували метод порушеного повного віддзеркалення з застосуванням ATR-модуля.

ПМР-спектри записані на приладі фірми Varian (робоча частота 200 МГц, розчинник ДМСО- d_6 , внутрішній стандарт ТМС) і приладі Bruker-SF-400 МГц (розчинник – ДМСО- d_6 або ДМСО- d_6 + CDCl_3 , внутрішній стандарт ТМС).

Мас-спектри записані на приладі MAT-311A фірми Varian з прямим введенням зразка до іонного джерела. Умови зйомки стандартні: прискорююча напруга – 3 кВ, струм емісії катода 300 мкА, іонізуюча напруга – 70еВ.

Визначення елементного аналізу сполук (II-XII) проводились за допомогою елементного аналізатору Elementar Vario L cube. Квантово-хімічний розрахунок зарядів сполуки I проведено за методом Extended Hückel на основі лінійної комбінації атомних орбіталей у відповідності до програми ChemOffice Free Trial 11.0.1.

Результати дослідження та їх обговорення. В роботі [23] були спом'януті похідні 3-метил-2,6-діоксо-2,3,6,7-тетрагідро-1H-пурин-8-карбальдегіду. Продовжуючи пошук біологічно активних сполук, нами ре синтезовані речовини II-XII, та вивчені їх фізико-хімічні характеристики, гостра токсичність, біологічна дія і взаємозв'язок між будовою та гострою токсичністю.

При короткочасному кип'ятінні сполуки I з еквімолярною кількістю відповідного нуклеофілу в середовищі 50% водної ацетатної кислоти утворюються цільові продукти (II-XII, рис. 1, табл. 1).

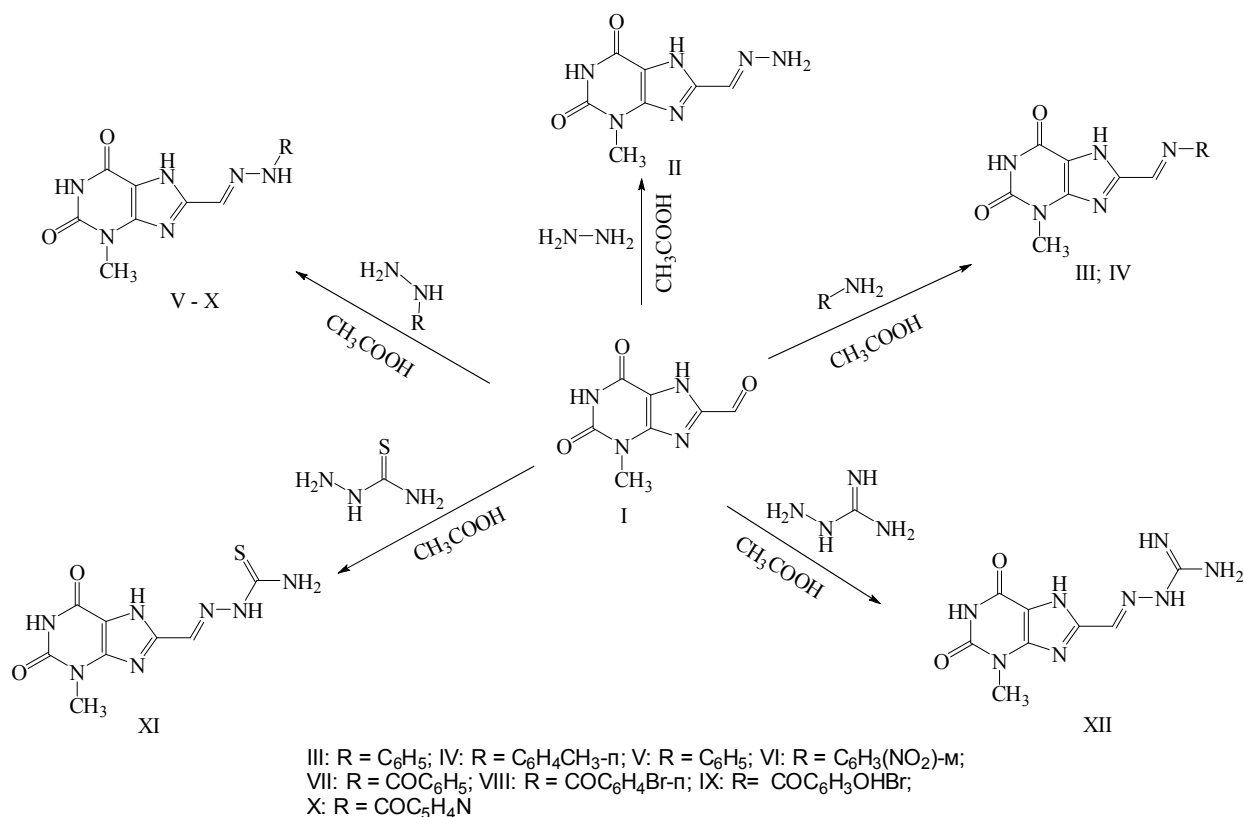

Рис. 1. Схема синтезу 3-метил-8-R-3,7-дигідро-1H-пурин-2,6-діонів (II-XII).

Механізм цієї реакції заснований на зворотньому кислотнокаталізованому процесі нуклеофільного приєднання за атомом Карбону карбонільної групи.

На першій стадії реакції приєднання N-нуклеофілу утворюється дипольярний тетраедричний інтермедіат, який стабілізується в результаті перенесення протону від Нітрогену до Оксигену з утво-

ренням нейтрального карбіноламіну. Карбіноламін далі протонується за атомом Оксигену.

Відщеплення води від протонованої форми приводить до імінієвого катіону, який стабілізується в результаті відщеплення протону в кінцеві продукти (II-XII, рис. 2).

Фізико-хімічні константи синтезованих сполук II-XII наведені в таблиці 1.

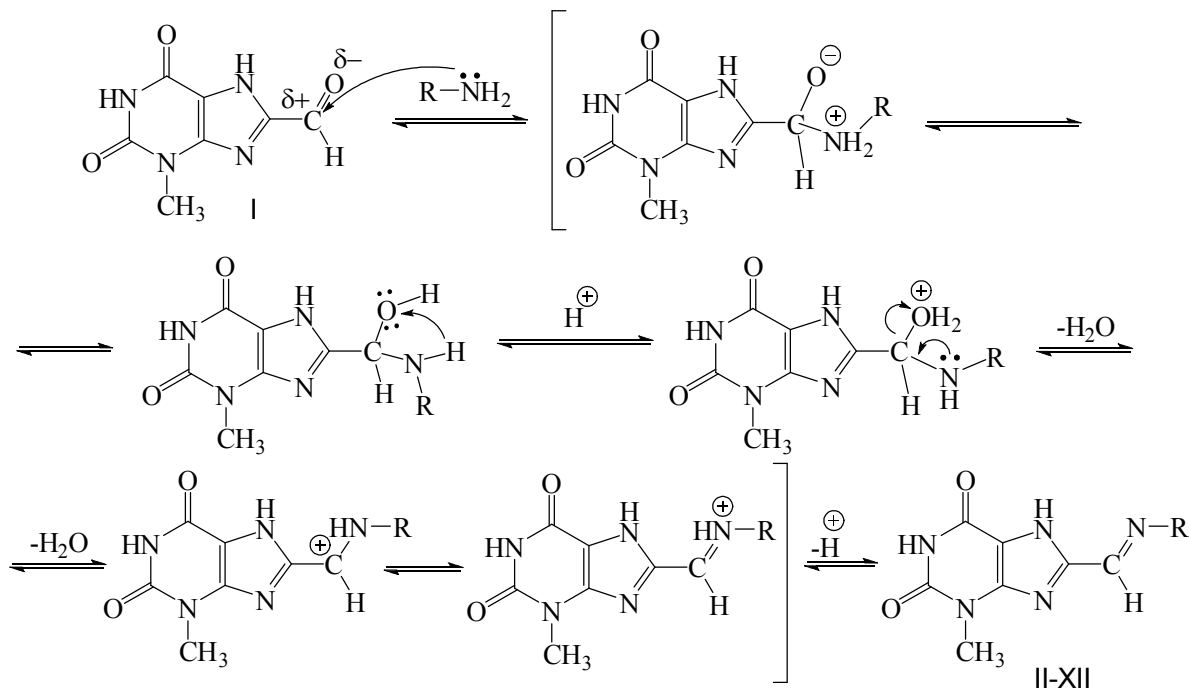

Рис. 2. Схема передбачуваного механізму утворення похідних 3-метил-2,6-діоксо-2,3,6,7-тетрагідро-1Н-пурін-8-карбальдегіду (II-XII)

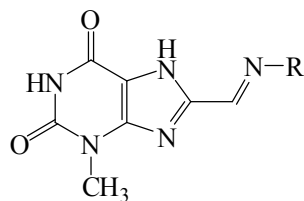
В ІЧ-спектрах сполук II-XII спостерігаються смуги валентних коливань NH-груп при 3450-3426 cm^{-1} та 3180-3160 cm^{-1} відповідно, а також амідних карбонілів у ділянці 1715-1680 cm^{-1} . Характеристичні смуги поглинання груп C=N та C=C проявляються при 1670-1640 та 1630-1600 cm^{-1} , $\text{CH}_{\text{аром}}$ при 3055-3045 cm^{-1} , CH_3 при 2950 cm^{-1} . Інтенсивні смуги валентних коливань у групі NO_2 , дещо зміщені в низькочастотний діапазон і спостерігаються при 1521 cm^{-1} (асиметричні) та 1363 cm^{-1} (симетричні). У спектрі проявляється широка смуга валентних коливань OH-групи

при 3350 cm^{-1} , зв'язана група -NH проявляється близько 3350 cm^{-1} та 3180 cm^{-1} , а амідна група C=O (близько 1650 cm^{-1}), C-Br (640-500 cm^{-1}), C=S (720-600 cm^{-1}).

У ПМР-спектрах сполук II-XII порівняно зі спектрами вихідної сполуки I з'являються інтенсивні синглети в інтервалі 8,53-8,42 м.ч., зумовлені резонансним поглинанням протонів альдегідного залишку.

Всі інші сигнали протонів підтверджують наявність замісників у молекулі пуріндіону-2,6, що повністю доводять будову синтезованих сполук II-XII, (табл. 2).

**Фізико-хімічні характеристики азометинів
3-метил-2,6-діоксо-2,3,6,7-тетрагідро-1Н-пурин-8-карбальдегіду (II-XII)**

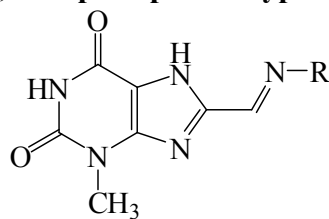
II-XII

Сполука	R	Т.пл., °С	Бруто-формула	Вихід, %
II	NH ₂	>300	C ₇ H ₈ N ₆ O ₂	70
III	C ₆ H ₅	>300	C ₁₃ H ₁₁ N ₅ O ₂	63
IV	C ₆ H ₄ CH ₃ - <i>n</i>	>300	C ₁₄ H ₁₃ N ₅ O ₂	75
V	HNC ₆ H ₅	315-317	C ₁₃ H ₁₂ N ₆ O ₂	28
VI	HNC ₆ H ₃ (NO ₂) ₂ - <i>m</i>	>300	C ₁₃ H ₁₀ N ₈ O ₆	30
VII	HNC(O)C ₆ H ₅	277	C ₁₄ H ₁₂ N ₆ O ₃	78
VIII	HNC(O)C ₆ H ₄ Br- <i>n</i>	>300	C ₁₄ H ₁₁ BrN ₆ O ₃	31
IX	HNC(O)C ₆ H ₃ (OH- <i>o</i> ;Br- <i>m</i>)	261-262	C ₁₄ H ₁₁ BrN ₆ O ₄	60
X	HNC(O)C ₃ H ₄ N	>300	C ₁₃ H ₁₁ N ₇ O ₃	41
XI	HNC(S)NH ₂	>300	C ₈ H ₉ N ₇ O ₂ S	47
XII	HNC(NH)NH ₂	>300	C ₈ H ₁₀ N ₈ O ₂	38

Продовження таблиці 1

Сполука	Знайдено, %			Обчислено, %		
	C	H	N	C	H	N
II	40,39	3,87	40,37	40,29	3,86	40,27
III	57,99	4,12	26,01	57,85	4,11	25,95
IV	59,36	4,63	24,72	59,53	4,64	24,79
V	54,93	4,25	29,56	54,80	4,24	29,49
VI	41,72	2,69	29,94	41,62	2,68	29,87
VII	53,70	3,84	27,04	53,85	3,87	26,91
VIII	42,99	2,83	21,48	42,89	2,82	21,43
IX	41,30	2,72	20,64	41,42	2,73	20,70
X	49,84	3,54	31,30	49,98	3,55	31,39
XI	35,95	3,39	36,68	36,05	3,40	36,78
XII	38,40	4,03	44,78	38,51	4,04	44,91

**Сигнали ПМР-спектрів азометинів
3-метил-2,6-діоксо-2,3,6,7-тетрагідро-1Н-пурин-8-карбальдегіду (II-XII)**

II-XII

Сполу- ка	R	δ, м.ч.					
		N ₁ H (с.)	N ₃ - CH ₃ (с.)	N ₇ H (с.)	CH _{аром} (м.)	C ₈ - CH=N (с.)	Інші протони
II	NH ₂	11,28	3,41	13,10	–	8,53	–
III		11,37	3,45	13,24	7,28- 6,76	8,48	–
IV		11,22	3,45	13,08	7,72- 6,75	8,56	2,38 (с.) C- CH ₃
V		11,23	3,38	13,07	7,86- 7,35	8,57	–
VI		10,96	3,49	13,26	7,71- 6,75	8,54	–
VII		11,14	3,35	13,12	7,66- 6,63	8,49	–
VIII		11,27	3,39	13,15	7,34- 6,77	8,57	–
IX		11,25	3,43	13,19	7,21- 6,78	8,52	5,35 (с.) C- OH
X		11,35	3,48	13,05	7,27- 6,75	8,55	–
XI		11,17	3,37	13,10	–	8,62	–
XII		11,25	3,40	13,12	–	8,64	–

У мас-спектрі гідразону 3-метил-2,6-діоксо-2,3,6,7-тетрагідро-1Н-пурин-8-карбальдегіду (II) спостерігається пік M^+ з m/z 208, який відповідає брутто-складу $C_7H_8N_2O_2$. Наявність замісника в положенні 8 підтверджують іони з m/z 165 [M-

CH_3N_2] $^+$, m/z 139 [M- $C_3H_3N_3$] $^+$, m/z 138 [Φ -H] $^+$, а осколкові іони з m/z 180 [M-CO] $^+$, m/z 165 [M- CH_3N_2] $^+$, m/z 151 [M- CH_3NCO] $^+$, m/z 137 [Φ_1 -CO] доводять будову урацилового фрагменту сполуки (II, рис. 3).

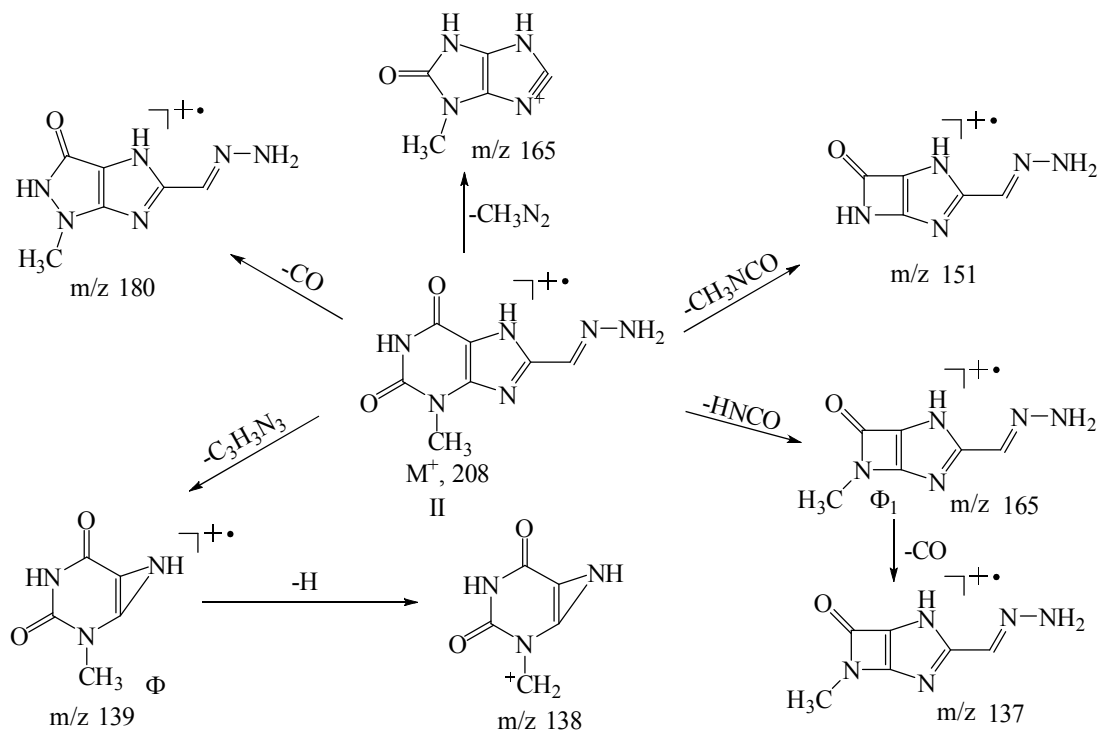

Рис. 3. Схема фрагментації гідразону 3-метил-2,6-діоксо-2,3,6,7-те-трагідро-1Н-пурин-8-карбальдегіду (II) під дією електронного удару

У мас-спектрі 3-метил-8-фенілімінометил-3,9-дигідро-1Н-пурин-2,6-діону (III) фіксується пік M^+ з m/z 269, який відповідає брутто-складу $C_{13}H_{11}N_5O_2$.

Наявність замісника в положенні 8 підтверджують іони з m/z 193 [M- C_6H_4] $^+$, m/z 139

[M- $C_8H_6N_2$] $^+$, m/z 138 [Φ - C_7H_5N] $^+$, а іони з m/z 241 [M-CO] $^+$, m/z 198 [Φ -HNCN] $^+$, m/z 171 [Φ_4 -HCN] $^+$, m/z 150 [Φ_1 -HNCN] $^+$, m/z 138 [Φ - C_7H_5N] $^+$, m/z 122 [Φ_2 -CO] $^+$, m/z 95 [Φ_4 - C_7H_5N] $^+$, m/z 68 [Φ_5 -HCN] $^+$ доводять будову урацилового фрагменту досліджуваної сполуки III, рис. 4.

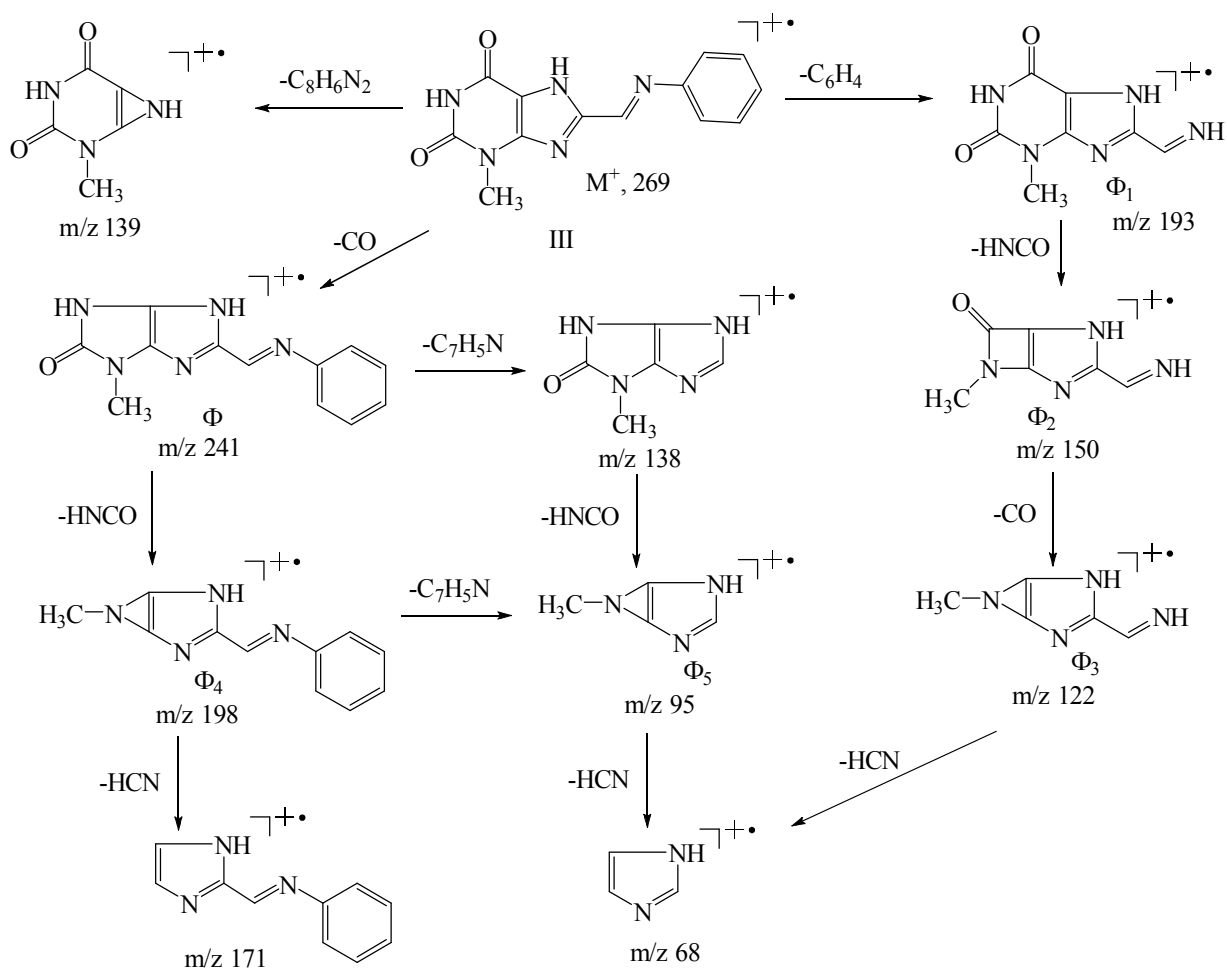

Рис. 4. Схема фрагментації 3-метил-8-фенілімінометил-3,9-дигідро-1Н-пурін-2,6-діону (III)

У мас-спектрі 3-метил-8-(4-метилфеніл)-іміно-3,9-дигідро-1Н-пурін-2,6-діона (IV) фіксується пік M^+ з m/z 283, який відповідає брутто-складу $C_{14}H_{13}N_5O_2$.

Наявність замісника в положенні 8 підтверджують іони з m/z 193 [$M-C_7H_6$] $^+$, m/z

139 [$M-C_5H_5N_3O_2$] $^+$, а іони з m/z 255 [$M-CO$] $^+$, m/z 212 [$\Phi-HNCO$] $^+$, m/z 150 [Φ_2-HNCO] $^+$, m/z 122 [Φ_3-CO] $^+$, m/z 95 [Φ_4-HCN] $^+$, m/z 198 [Φ_5CO] $^+$, m/z 68 [Φ_6-HCN] $^+$ доводять будову урацилового фрагменту сполуки (IV, рис. 5).

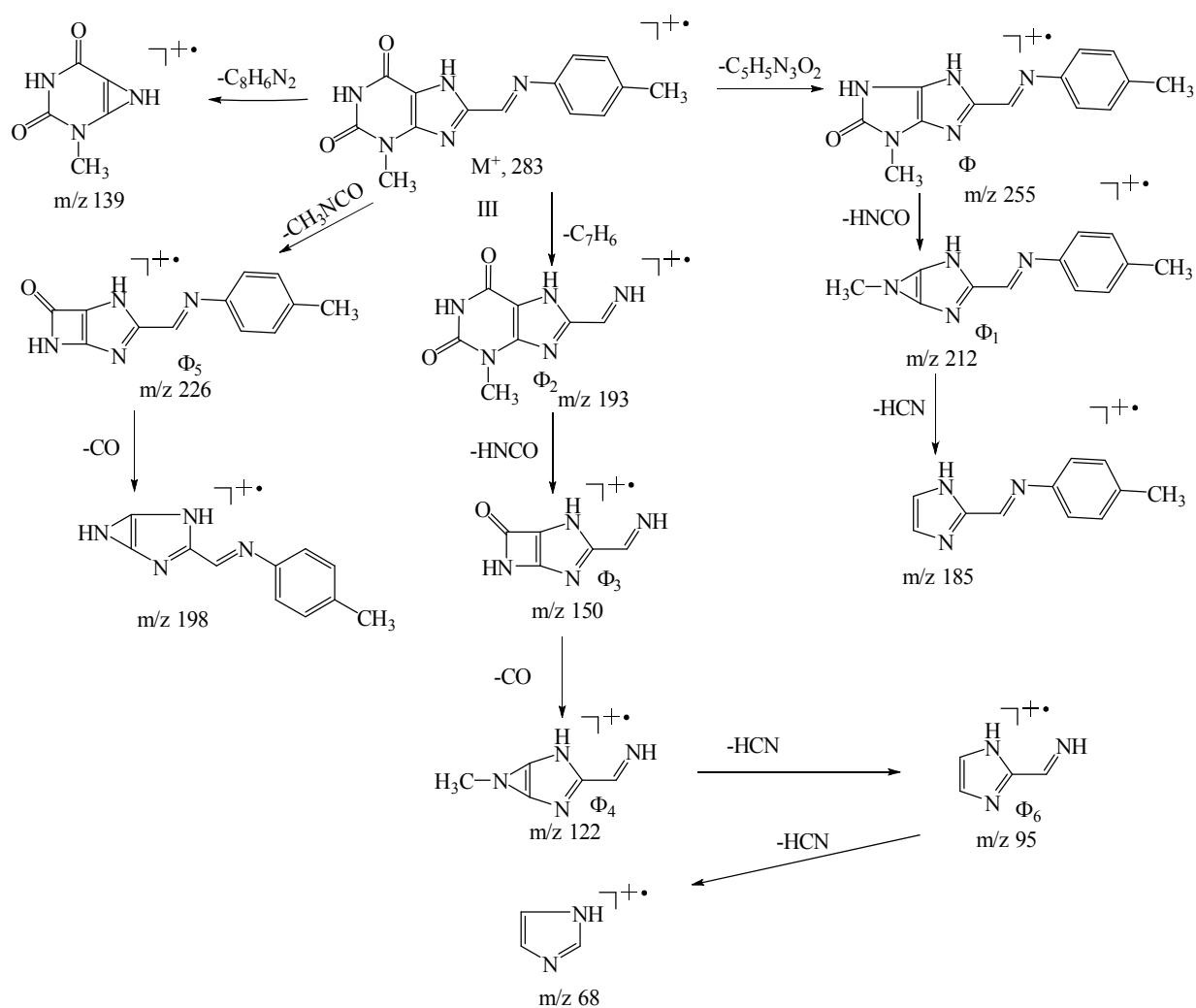

Рис. 5. Схема фрагментації 3-метил-8-(4-метилфеніл)-іміно-3,9-дигідро-1Н-пурін-2,6-діона (IV)

У мас-спектрі фенілгідрозону 3-метил-2,6-діоксо-2,3,6,9-тетрагідро-1Н-пурін-8-карбальдегіду(V) спостерігається пік M^+ з m/z 284, який відповідає брутто-складу $C_{13}H_{12}N_6O_2$.

Наявність замісника в положенні 8 підтверджують іони з m/z 139 $[M-C_8H_7N_3]^+$, m/z 191

$[M-C_6H_7N]^+$, m/z 193 $[M-C_6H_5N]^+$, m/z 208 $[M-C_6H_4]^+$, а осколкові іони m/z 256 $[M-CO]^+$, m/z 213 $[\Phi-HNCO]^+$, m/z 193 $[\Phi_2-CO]^+$, m/z 186 $[\Phi_1-HCN]^+$, m/z 165 $[\Phi_2CO]^+$, m/z 122 $[\Phi_3-HNCO]^+$, m/z 95 $[\Phi_4-HCN]^+$, m/z 68 $[\Phi_5-HCN]^+$, доводять будову урацилового фрагмента досліджуваної сполуки V, рис. 6.

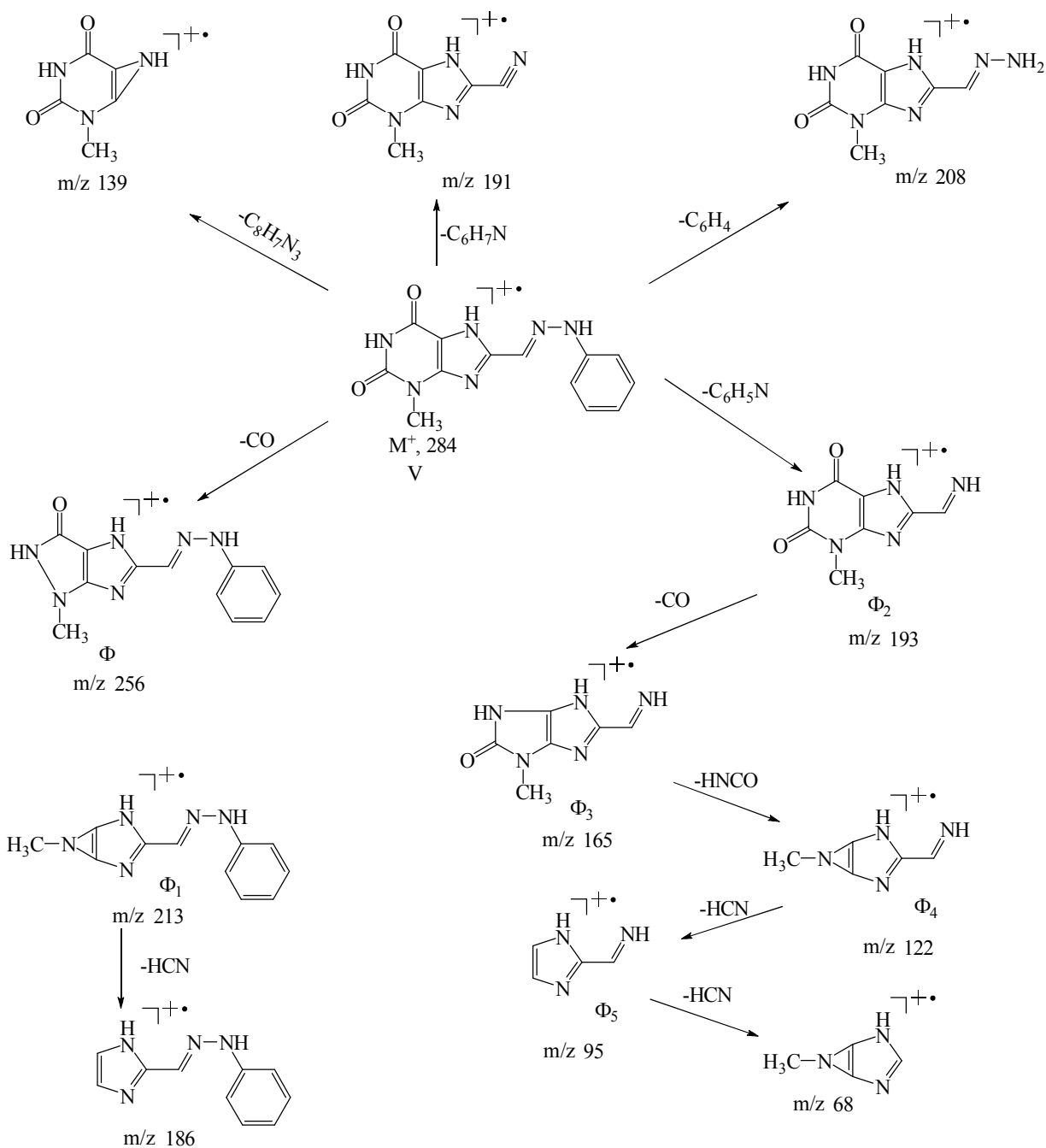

Рис. 6. Схема фрагментації фенілгідразону 3-метил-2,6-діоксо-2,3,6,9-тетрагідро-1H-пуридин-8-карбальдегіду (V) під дією електронного удару

Будову сполук II-XII підтверджено даними елементного аналізу, фізико-хімічними методами (ІЧ, ПМР-спектроскопія, мас-спектрометрія). Першою стадією практично будь-якого дослідження біологічної активності отриманих сполук є вивчення гострої

токсичності, що дозволяє значно знизити ймовірність та інтенсивність виникнення побічних ефектів в умовах клінічного застосування [20; 21].

Метою токсикологічних досліджень сполук II-VII похідних пуридиніону-2,6, було

виявлення характеру та вираженості їх пошкоджуючої дії на організм експериментальних тварин та оцінка їх безпеки. В основі методу лежить пропозиція використовувати досліджуванні речовини в дозах, котрі розміщені за логарифмічною шкалою з інтервалом 0,1, а всі можливі достовірні результати LD₅₀ та їх похибки розраховані попередньо за програмою пробіт-аналізу. Досліджування гострої токсичності проводили за експрес-методом В. Б. Прозоровського [20] на білих нелінійних щурах. Використовували 4 групи тварин по 2 спостереження у кожній з додатковим використанням однієї попередньої та наступної

доз. Водорозчинні сполуки розчиняли в 1,5 мл очищеної води і вводили з додержанням правил асептики за допомогою шприца внутрішньочеревно. Водонерозчинні сполуки стабілізували твіном-80 і вводили через металевий зонтик у шлунок. Спостереження проводились через 24 години. Результати досліджень наведені в таблиці 3.

За результатами дослідження гострої токсичності було встановлено (табл. № 3), що LD₅₀ хімічних сполук II-VII; VIII-X; XII знаходяться в межах від 529 до 1350 мг/кг, за класифікацією К. К. Сидорова та належать до IV класу токсичності – малотоксичні сполуки [22].

Таблиця 3

Гостра токсичність похідних 3-метил-2,6-діоксо-2,3,6,7-тетрагідро-1Н-пурин-8-карбальдегіду (II-VI; VIII-X; XII)

Сполука	LD ₅₀ , мг/кг	Сполука	LD ₅₀ , мг/кг
II	1350 (1327-1372)	VIII	529 (512-549)
III	789 (774-797)	IX	953 (932-977)
IV	558 (532-589)	X	870 (844-892)
V	752 (733-775)	XII	905 (882-926)
VI	536 (510-563)	–	–

Аналіз результатів дослідження гострої токсичності сполук II-VII; VIII-X; XII, дозволив виявити деякі закономірності між будовою та токсикологічними характеристиками синтезованих сполук.

Так введення групи (CH=N-NH₂) в положення 8 сполуки II характеризується низькою токсичністю (LD₅₀-1350 мг/кг), а наявність залишку (CH=NHC(NH)NH₂) в сполуці XII призводить до підвищення токсичності (LD₅₀ - 905 мг/кг), а введення ароматичних радикалів у сполуки III-VI – характеризується підвищенням токсичності від 789 мг/кг до 536 мг/кг. Введення залишків гідразидів кислот (сполуки VIII-X) приводять до підвищення токсичності від 953 мг/кг (IX), 870 мг/кг (X), 529 мг/кг (VIII).

Слід відзначити мікобактерії штаму H₃₇RV проявили 100% чутливість до сполук (III, IV, XII). Найбільшу діуретичну активність похідних 3-

метил-2,6-діоксо-2,3,6,7-тетрагідро-1Н-пурин-8-карбальдегіду (II-X; IV) проявила сполука VI яка перевищила активність гіпотіазиду на 11,42%. Сполуки III; IV показали психостимулюючу дію.

Одержанні данні свідчать про перспективність пошуку сполук, що виявляють протитуберкульозну, діуретичну, психостимулювальну дію в ряду 3, 8-дизаміщених пуриндиону-2,6.

Висновки

1. На основі 3-метил-2,6-діоксо-2,3,6,7-тетрагідро-1Н-пурин-8-карбальдегіду синтезовані 3-метил-8-R-3,7-дигідро-2,6-діони.

2. Проведено ІЧ-, ПМР-спектроскопічне та мас-спектрометричне вивчення азометинів 3-метил-2,6-діоксо-2,3,6,7-тетрагідро-1Н-пурин-8-карбальдегіду.

3. Запропонована схема передбачуваного механізму утворення похідних 3-метил-2,6-діоксо-2,3,6,7-тетрагідро-1Н-пурин-8-карбальдегіду.

Література

1. Машковский М.Д. Лекарственные средства / Машковский М.Д. // -15-е изд.- М.:»Издательство новая волна», 2005.-1200 С.

2. Получение 3-метил-8-бромксантина и его алкилирование / Б.А. Прийменко, Н.И. Романенко, С.Н. Гармаш [и др.] // Украинский химический журнал. – 1985. – Т.51, №6.- С.660-663.

3. Синтез та протимікробна дія гідразонів гідразиду (3-метилксантиніл-7)оцтової кислоти / М.І. Романенко, І.В. Федулова, Б.О. Прийменко (та ін.) // Фармац. журн. – 1986 –№1. – С.61-62.

4. Хмелевский В.И. Получение 8-хлор- и 8-бромтеофиллинов / В. И. Хмелевский, В.В. Павлова, О.И. Дурницына // Мед. Пром-сть СССР. – 1966. – Т. 20, №10. – С.30-40.

5. Романенко Н.И. Синтез илденпроизводных 1-метил-8-циклогексил-6,7-дигидроимидозоло[1,2-f]ксантина / Н.И. Романенко, И.В. Федулова, Б.А. Прийменко // Изв. вузов. Химия и химич. технология. – 1987. – Т.30, Вып. 10. – С. 118-119.

6. Синтез и биологические свойства производных (3-метил-8-бромксантинил-7) уксусной кислоты / Н.И. Романенко, И.В. Федулова, Б.А. Прийменко [и др.] //Хим.-фармац. журн. – 1986. – №11 – С.1319-1321.

7. Some Novel Theophylline Thiosemicarbazide and Thiazolidone Derivatives as Potential Anticancer and Anticolvulsant Agents / A. Mohsen, M.E. Omar, F.A. Ashour (et al.) // Die Pharmazie. – 1979. – №2. – S.110-111.

8. Получение 3-метил-8-бромксантина и его алкилирование / Б.А. Прийменко, Н.И. Романенко, С.Н.Гармаш [и др.] // Укр. хим. журн. – 1985. – Т.51. – №6. – С.660-663.

9. Реакции имидазо[1,2-f]ксантина. 4. Ацетилирование / Б.А. Прийменко, Ю.В. Строкин, А.К. Шейнкман [и др.] // Вопр. химии и хим. технологии: Сборник научных трудов. – К.:Высш. школа, 1984. – Вып. 74. – С.82-85.

10. Синтез, некоторые реакции и биологические свойства производных имидазо[1,2-f]тиопуринона-7 / Б.А. Прийменко, С.Н. Гармаш, Н.А. Ключев [и др.] // Химия природн. соед. – 1983. – С.32-38.

4. Встановлено взаємозв'язок між будовою та гострою токсичністю деяких 3-метил-8-Р-3,7-дигідро-пурин-2,6-діонів.

5. Будову одержаних сполук встановлено за допомогою елементного аналізу ІЧ-, ПМР-спектроскопи та мас-спектрометрії.

11. Синтез и изучение биологической активности производных в-(3-метилксантинил-7)пропионовых кислот / Н.И. Романенко, Б.А. Прийменко, И.В. Федулова [и др.] // Хим.- фармац. журн. – 1984. – №12. – С.1462-1464.

12. Синтез и биологическая активность производных 3-метил-7(в-окси-г-феноксипропил)ксантина / Б.А. Прийменко, Б.А. Самура, Н.И. Романенко [и др.] / Фарм. журн. - 1985. – №5. – С.40-43.

13. Синтез, нейротропная и диуретическая активность 7,8-дизамещенных 3-метилксантина / Б.А. Самура, И.В. Федулова, Н.И. Романенко [и др.] // Хим.- фарм. журн. – 1986. –№1.- С. 52-55.

14. Синтез и биологическая активность 3-метил-7-алкил-8-алкил-, диалкил-, циклоалкиламиноксантинов / Н.И. Романенко, И.В. Федулова, Б.А. Прийменко [и др.] / Фарм. журн. – 1986.– №5. – С.41-44.

15. Offen 2142418 BRD, МКИ С 07 D 473/08, А 61 К 31/52. Cerebrovasodilating 3-pyridylmethyl-2(7-theophyllinyl) propionate/ Cahn J., Wermutin C. G. (BRD). - № 7031092; заявл. 25.08.70; опубл. 30.0372 // Chem.Absrt. – 1972. – Vol. 77, №1.- 5520 u.

16. Pat. 159983 Holland, МКИ С 07 D 473/08, С 07 D 13/74. Werwijze ter be reiding von een geesmiddel door een xout von theophylline-7-azijnzuur en een orhanische in een voor geneeskundige doeleinden geschikte te Brengen alsmede gevormd genees middle en werk wijze bereiding von een geneeskrachtige verbinding / C.M. Roldan, M.F. Brand, J.M. C. Berlangd (Holland). - №7313296; заявл. 27.09.73; опубл. 17.09.79// РЖ Химия. – 1980.- №60136П.

17. Pat. 86591 SRR, МКИ С 07D473/04. Derivat de 1,3-dimetilxantina si procedeu de preparate a acestuia/ Z. Cojocar, G. Danila, M. Nechilor and al. (SRR). - № 110690; заявл. 19.04.83; опубл. 30.04.85/ / РЖ Химия. – 1986.- №11079П.

18. Pat. 79918 SRR МКИ С 07D473/04. Sare a aciduluiteofilin-7-acetic si procedure de preparate a acestuia / Z. Cojocar, G. Danila, V. Nastase (SRR).- №101317; заявл. 04.06.80; опубл. 30.09.82// РЖ Химия. –1985. - № 130181П.

19. Demende 1548987 France, МКИ С 07 D 473/08. Monamine oxidase inhibiting

theophyllineacethydrzides / С. Dufour (France). - №5678356; заявл 27.12.66; опубл. 28.10.68 // Chem. Abstr. - 1969. - Vol. 71, №17 - 81426.

20. Прозоровский В.Б. О выборе метода построения кривой летальности и определение средней летальной дозы / В.Б. Прозоровский // Журн. общей биологии. - 1960. - Т.21. №3. - С. 221-228.

21. Трахтенберг Л.М. Проблема нормы в токсикологии / Л.М. Трахтенберг, В.О. Шертель, Ф.А. Оникенко. - М.: Медицина, 1991. - 208 С.

22. Сидоров К.К. Токсикология новых промышленных химических веществ. - М.: Медицина, 1973. - Вып.3 - 47 С.

23. Синтез та біологічна активність деяких похідних 3-метил-2,6-діоксо-2,3,6,7-тетрагідро-1H-пурил-8-карбальдегіду / Д.А. Васильєв, А.О. Прийменко, Б.О. Прийменко, П.С. Сирота // Військова медицина України. - 2013. - Т.13. - С.82-87.

Науковий рецензент доктор фармацевтичних наук, професор Шматенко О.П.

УДК 547.857.03/.04.057

СИНТЕЗ, ФІЗИКО-ХІМІЧНІ ВЛАСТИВОСТІ ТА АНТИОКСИДАНТНА ДІЯ 7-ЗАМІЩЕНИХ 3-МЕТИЛ-8-R-3,7-ДИГІДРО-1H-ПУРИН-2,6-ДІОНУ

Б.О. Прийменко, доктор фармацевтичних наук, професор, професор кафедри органічної та біоорганічної хімії Запорізького державного медичного університету

Д.А. Васильєв, кандидат фармацевтичних наук, асистент кафедри біологічної хімії Запорізького державного медичного університету

А.О. Прийменко, кандидат фармацевтичних наук, ООО «Компанія», «Кордіс»

М.С. Казунін, кандидат фармацевтичних наук, старший викладач кафедри органічної та біоорганічної хімії Запорізького державного медичного університету

І.Ф. Беленічев, доктор біологічних наук, професор, завідувач кафедри фармакології Запорізького державного медичного університету

П.С. Сирота, кандидат фармацевтичних наук, професор, професор кафедри військової фармації Української військово-медичної академії

Резюме. Розроблені препаративні методи синтезу 7-заміщених 3-метил-8-R-3,7-дигідро-1H-пурин-2,6-діону, будова яких підтверджена методами ІЧ-, ПМР-спектроскопії, мас-спектрометрії. Антиоксидантна активність синтезованих сполук вивчалась методом вільно радикального окислення. Показана перспектива вивчення антиоксидантної дії 7-заміщених 3-метил-8-R-3,7-дигідро-1H-пурин-2,6-діону.

Ключові слова: синтез, похідні пуриндіону-2,6, ІЧ-, ПМР-спектроскопія, мас-спектрометрія, антиоксидантна дія.

Вступ. Відомо, що похідні пуриндіону-2,6 володіють різноманітною фармакологічною дією на фоні низької токсичності [1-13;15,16;20,21].

Результати прогнозу PASS C&T (Prediction of Activity Spectra for Substances) свідчать, про те, що одержані сполуки (II-XXIII) можуть виявляти вазоділяторну, цитокінмодулюючу, протитуберкульозну, противірусну, діуретичну, антиоксидантну активності.

Похідні пуриндіону-2,6 виявляють значну антиоксидантну активність [18-20], що робить перспективним зазначений клас сполук для вирішення деяких задач практичної медицини.

Основою багатьох патологічних процесів організму є оксидативний стрес, який виникає внаслідок заміщення окисно-відновного гомеостазу в бік прооксидантного компоненту. Характерною ознакою цих процесів може бути інтенсифікація реакцій пероксидазного